

ПРАВОВІ ЗАСОБИ ТА СПОСОБИ ЗАХИСТУ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРАВА НА ОСВІТУ

утвердження і забезпечення права людини на освіту в будь-якій країні є одним з найважливіших обов'язків держави. Право кожного на освіту проголошено в Загальній декларації прав людини (ст. 26), а в міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права (ст. 13). в Протоколі до конвенції про захист прав і основних свобод людини 1950 р., а також ст. 53 конституції України передбачає право на освіту, держава повинна забезпечити доступність і безоплатність дошкільної, повної загальної середньої, професійно-технічної, вищої освіти в державних і комунальних навчальних закладах. сьогодні цілком очевидно, що неосвічена людина не зможе забезпечити собі належних умов життя і реалізуватись як особистість, а також усвідомити і захистити свої права. у національній юридичній науці проблема забезпечення конституційного права кожного на освіту в системі основних прав та свобод громадянина повною мірою не розроблена і потребує всебічного наукового дослідження.

Згідно ч.2 ст.59 конституції України для забезпечення права на захист від обвинувачення та надання правової допомоги при вирішенні справ у судах та інших державних органах в Україні діє адвокатура. відповідно до профільного закону «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» від 05.07.2012р. адвокатура України – недержавний самоврядний інститут, що забезпечує здійснення захисту, представництва та надання інших видів правової допомоги на професійній основі, а також самостійно вирішує питання організації і діяльності адвокатури в порядку, встановленому цим Законом.

Протягом багатьох років дослідження способів та прийомів захисту тих чи інших прав людини вчені правознавці так і не прийшли до спільної думки, щодо змісту даного поняття. майже а. вважає, що правові способи – це всі ті юридичні інструменти, за допомогою яких задовольняються інтереси суб'єктів права, забезпечується досягнення поставлених цілей, а Гетьманцев м. розуміє під поняттям способи захисту – передбачені законодавством засо-

би, за допомогою яких можуть досягатися припинення, попередження, усунення порушень права, його відновлення та (або) компенсація втрат, спричинених порушенням права. виходячи із вище наведених понять можна виокремити наступні ознаки способів захисту права на освіту:

- а) встановлюються законом або договором;
- б) мають примусовий характер;
- в) застосовуються компетентними органами або самою особою;
- г) забезпечують попередження, припинення порушення права на освіту, його відновлення, а також відшкодування особі заподіяної шкоди.

в юриспруденції виділяють наступні способи захисту особистих немайнових прав: а) превентивно-припиняючі; б) відновлювальні; в) компенсаційні.

Превентивно-припиняючі способи захисту спрямовані на попередження та припинення порушення права на освіту, вони забезпечують безперешкодну його реалізацію. одним із них є визнання права. цей спосіб застосовується, коли суб'єктивне право на освіту не визнається, оспорується іншою особою. у випадку захисту права на освіту, до такого способу можна віднести визнання права навчатися у вищому навчальному закладі, здобувати безоплатну освіту, певний напрям або спеціальність, обирати викладача, навчальні дисципліни (за умовами Болонської системи) тощо. Наступними способами, які належать до превентивно-припиняючих є припинення дії, яка порушує право на освіту, зміна та припинення правовідносин. також до даної класифікаційної групи належить визнання незаконними рішення, дій чи бездіяльності органу державної влади, органу влади автономної республіки крим або органу місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб. цей спосіб має ряд особливостей: а) чітко визначені заподіювачі шкоди – відповідні державні органи, органи місцевого самоврядування, їхні посадові і службові особи;

б) підставою його застосування є прийняття незаконних рішень, вчинення активних дій і бездіяльність означених суб'єктів, що призвело до порушення суб'єктивного права на освіту; в) застосування цього способу здійснюється в межах адміністративного процесу. таким чином, можна оскаржити незаконні правозастосовні та нормативно-правові акти, прийняті як індивідуально, так і

колективно. Наприклад, накази директора, ректора, розпорядження декана, рішення вченої ради вищого навчального закладу тощо, якщо вони незаконні та порушують суб'єктивне право на освіту.

друга група представлена відновлювальними способами захисту права на освіту. основним з них є відновлення становища, яке існувало до порушення суб'єктивного права на освіту. Завдяки цьому способу особа, яка навчається, може бути повернена у попередній стан та уникнути негативних наслідків порушення права на освіту.

компенсаційні способи захисту забезпечують додаткову компенсацію збитків, які пов'язані з порушенням права на освіту. вони застосовуються у випадках, коли поновлення права на освіту є неможливим у повному обсязі, а також, коли одночасно з порушення цього права особі була завдана інша шкода, яка пов'язана з цим порушенням. до цієї групи відносять відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди, відшкодування моральної (немайнової) шкоди.

таким чином, основні напрями удосконалення конституційно-правового забезпечення права на освіту визначаються загальними тенденціями розвитку українського суспільства. Проте основною проблемою залишається нормативне закріплення способів і засобів захисту цього права, і нашим завданням як майбутніх юристів є її розв'язання, оскільки, хто як не ми знаємо наскільки в наш час важлива освіта. д. дідро сказав: Знання того, якими речі повинні бути, характеризує людину розумну; знання того, які речі насправді, характеризує людину досвідчену; знання ж того, як їх змінити на краще, характеризує людину геніальну.